
Vastaus valtuustoaloitteeseen koskien Sastamalan kaupungin omistamien osakeyhtiöiden tarkoituksenmukaisuuden tarkastelua

KVALT 30.10.2023 § 65

Valtuutettu Lauri Tapio jätti seuraavan valtuustoaloitteen:

”Valtuustoaloite Sastamalan kaupungin omistamien osakeyhtiöiden tarkoituksenmukaisuuden tarkastelusta

Julkisomisteisten sidosyksikköyhtiöiden eli inhouse-yhtiöiden käyttö on viime vuosina yleistynyt kunnissa ja uusilla hyvinvointialueella. Vaikka inhouse-yhtiöt ovat parhaimmillaan joustava ja tehokas osa julkishallintoa, kehitys saattaa muodostua ongelmaksi silloin, kun julkisen sektorin toimija toimii markkinoilla kilpaillen yrittäjäriskillä toimivien yritysten kanssa. Hankintayksiköiden toteuttamien yhteishankintojen nykyistä laajempi käyttö on puolestaan kilpailun lisäämisen ohella perusteltu keino parantaa julkisten hankintojen tehokkuutta.

Hallitus parantaa julkisen sektorin tehokkuutta sekä vahvistaa alueellista elinvoimaa ja yrittämisen edellytyksiä rajaamalla julkisen sektorin mahdollisuuksia tuottaa inhouse-yksiköissä sellaisia tukipalveluita, joissa on olemassa toimiva markkina, kuten siivous-, taloushallinto-, ruoka- ja ICT-palveluissa.

Hallitusohjelmassa on edellä mainitun lisäksi lukuisia kirjauksia liittyen julkisomisteisiin osakeyhtiöihin, kuten vähimmäisomistusta koskeva 10% omistusosuus ja ulosmyyntirajoitukset. Tavoite on yksinkertainen eli parantaa kilpailua ja rajoittaa hankintayksiköiden mahdollisuuksia kiertää hankintalakia sidosyksiköiden avulla.

Esitämme, että Sastamalan kaupungin konserni- ja elinvoimajaosto aloittaa selvityksen Sastamalan kaupungin omistamien osakeyhtiöiden tarkoituksenmukaisuudesta hallitusohjelman tavoitteiden pohjalta. Tarkasteluun tulee ottaa erityisesti sidosyksiköiden tarpeellisuus markkinoiden näkökulmasta eli toimivatko kaupungin omistamat yhtiöt sektoreilla, joilla on jo olemassa oleva toimiva palvelutarjonta, kuten esimerkiksi ruoka- ja siivouspalveluissa.

Sastamalassa 30.10.2023

Tapio Lauri

Muut allekirjoittajat:

Haapamäki Lauri

Iso-Kukkula Mirva

Mikkola Jussi

Kaaja Kari

Pelttari Päivi

Finska Leena

Kortelahti Jari
von Nandelstadh Wilhelm
Kärki-Chaiwut Olli
Rautava-Turja Päivi
Pajunoja Sami
Hämäläinen Tomi
Villo Maire
Lepistö Antti”

Päätös

Kaupunginvaltuusto päätti lähettää valtuutettu Lauri Tapion jättämän valtuustoaloitteen kaupunginhallituksen valmisteltavaksi.

KONSJAOS 28.01.2025 § 6

Vastaus valtuustoaloitteeseen:

Kuntalain 7 §:n mukaan kunta hoitaa itsehallinnon nojalla itselleen ottamansa tehtävät ja järjestää sille laissa erikseen säädetyt tehtävät. Laissa säädetään myös siitä, kun tehtäviä on järjestettävä yhteistoiminnassa muiden kuntien kanssa (lakisääteinen yhteistoiminta). Kunta voi sopimuksen nojalla ottaa hoitaakseen muitakin kuin itsehallintoonsa kuuluvia julkisia tehtäviä.

Kuntalain 126 §:n mukaan kunnan hoitaessa edellä kerrottua 7 §:ssä tarkoitettua tehtävää kilpailutilanteessa markkinoilla sen on annettava tehtävä osakeyhtiön, osuuskunnan, yhdistyksen tai säätiön hoidettavaksi (yhtiöittämisvelvollisuus). Tämän pääsäännön lisäksi on kuntalain 126 §:ssä suljettu pois tietyt toimitukset, joissa kunnan ei katsota toimivan kilpailutilanteessa markkinoilla, kuten esimerkiksi kunnan hoitaessa yleiseen toimialaansa liittyviä tehtäviä (esim. opetus).

Edellä mainittu yhtiöittämisvelvoite koskee uutena hyvinvointialueelle vuokrattuja sotekiinteistöjä. Yhtiöittämisvelvoite tulee voimaan vuodesta 2026 alkaen.

Kaupungin hallintosäännön 22 §:n mukaan konserni- ja elinvoimajaosto seuraa ja arvioi yhtiöiden tavoitteiden toteutumista ja taloudellisen aseman kehitystä ja tekee niiden perusteella tarvittaessa esityksiä kaupunginhallitukselle. Konserni- ja elinvoimajaosto on hallintosäännön mukaisesti saanut säännöllisesti tilannekatsaukset erityisesti kaupungin tytäryhtiöiden toiminnasta. Keskeisimmille tytäryhtiöille on talousarvioissa vuosittain asetettu valtuustotason tavoitteet ja niiden toteutumista on seurattu seurantapalaverissa, osavuositarkastuksissa ja tilinpäätöksissä.

Kaupungin tytäryhtiöiden ja tärkeimpien osakkuusyhtiöiden toimintaa ja strategioita on käsitelty valtuutetuille erikseen järjestetyssä valtuustoseminaarissa 29.1.2024. Seminaarissa käytiin läpi Sastamalan kaupungin koko konsernikokonaisuutta sekä yksittäin tärkeimpiä yhtiöitä: Sastamalan Ruoka- ja Puhtauspalvelut Oy Servi,

Sastamalan Lämpö Oy, Sastamalan Vuokratalot Oy, Kiinteistö Oy Hopunkallio, Huittisten Puhdistamo Oy ja Hämeenkyrön Vesi Oy.

Palveluiden tuottamista ja/tai hankintaa tytäryhtiöiden ja osakkuusyhtiöiden kautta on tarkasteltu vuosien saatossa aina tapauskohtaisesti. Yhtiöitä on myös lakkautettu ja niiden toiminta siirretty joko kaupungin omaksi toiminnaksi (Sastamalan Yrityspalvelu Oy) tai suuremmille yhtiöille toimintavarmuuden varmistamiseksi (Sastamalan Tukipalvelu Oy). Yhtiömuotoisen toiminnan tarkoituksenmukaisuutta on myös tarkasteltu (esim. kaukolämmön tuottamiseen ja jakeluun liittyvät ratkaisut, Sastamalan Lämpö Oy).

Tytär- ja osakkuusyhtiöiden lisäksi Sastamalan kaupunki on vähäisellä omistusosuudella (sidosyksikkö- / in house -asema) mukana joissakin osakeyhtiöissä, jotka tuottavat palveluja kaupungille. Näistä merkittävimmät ovat Monetra Pirkanmaa Oy ja Kuntien Tiera Oy, joille Sastamalan Tukipalvelu Oy:n toiminnot siirrettiin. Ensiksi mainittu yhtiö tuottaa kaupungille ja joillekin sen tytäryhtiöille talous- ja palkanlaskennan palveluja ja jälkimmäinen yhtiö tietohallinnon palveluja. Nämä yhtiöt ovat erikoistuneet nimenomaan kuntien ja muun julkisen sektorin tarvitsemien palvelujen tuottamiseen.

Hankintalainsäädäntöön (laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista) ollaan parhaillaan valmistelemaan muutoksia. Uudistuksella maan hallitus haluaa edistää markkinoiden toimivuutta, lisätä kilpailua ja kilpailuneutraaliteettia sekä huomioida huoltovarmuuteen liittyviä tarpeita julkisissa hankinnoissa. Hankintojen tehostamisella tavoitellaan merkittäviä kustannussäästöjä keskipitkällä aikavälillä. Tavoite on lisätä yritysten edellytyksiä osallistua julkisen sektorin tarjouskilpailuihin. Hallitusohjelman mukaisesti esityksessä rajoitetaan sidosyksiköiden käyttöä hankintojen toteuttamisessa asettamalla sidosyksikön omistukselle yleisen edun huomioon ottava vähimmäis-omistusosuutta koskeva vaatimus (10 prosenttia).

Mikäli eduskunta hyväksyy hankintalainsäädäntöön hallituksen esittämät muutokset parhaillaan lausuntopyyntöillä olevan esityksen mukaisesti, se aiheuttaa merkittäviä muutoksia kuntien ja in-house -yhtiöiden välisiin omistusjärjestelyihin ja palveluhankintoihin.

Sastamalan kaupungin omistusta ja niiden tarkoituksenmukaisuutta eri osakeyhtiöissä tarkastellaan tapauskohtaisesti tarkemmin, kun hankintalainsäädännön muutokset on lopullisesti hyväksytty ja niiden voimaantulo on tiedossa. Yhtiöiden omistusta koskevat mahdolliset muutokset tuodaan erikseen asianomaisten toimielinten käsiteltäväksi.

Valmistelija

kaupunginjohtaja Jarkko Malmberg, hallintojohtaja Tapio Rautava

Esittelijä

Kaupunginjohtaja

Päätösehdotus Konserni- ja elinvoimajaosto päättää esittää kaupunginhallitukselle, että se antaisi kaupunginvaltuustolle edeltä selosteosasta ilmenevän vastauksen Sastamalan kaupungin omistamien osakeyhtiöiden tarkoituksenmukaisuuden tarkastelua koskevaan valtuustoaloitteeseen.

Päätös Hyväksyttiin yksimielisesti.

Lisätietoja kaupunginjohtaja Jarkko Malmberg, puh. 040 641 6735

KHALL 03.02.2025 § 21
562/00.01.00.03/2023

Valmistelija kaupunginjohtaja Jarkko Malmberg, hallintojohtaja Tapio Rautava

Esittelijä Kaupunginjohtaja

Päätösehdotus Kaupunginhallitus päättää antaa kaupunginvaltuustolle valmistelutekstistä ilmenevän vastauksen Sastamalan kaupungin omistamien osakeyhtiöiden tarkoituksenmukaisuuden tarkastelua koskevaan valtuutettu Lauri Tapion jättämään valtuustoaloitteeseen. Valtuustoaloite katsotaan loppuun käsitellyksi.

Päätös Hyväksyttiin yksimielisesti.

Lisätietoja kaupunginjohtaja Jarkko Malmberg, puh. 040 641 6735